

CZU 343.15

**ASPECTE PROCESUALE PRIVIND VERIFICAREA ÎNREGISTRĂRII
INTERCEPTĂRILOR ÎN CONDIȚIILE ART. 132¹¹ CPP**

Artiom PILAT,

doctor în drept, conferențiar universitar,
lector universitar al Catedrei „Procedură penală, criminalistică
și securitate informațională” a Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI,
ORCID: 0000-0002-6606-1952

Rezumat

Respectarea dreptului la apărare la dispunerea expertizei judiciare reprezintă o obligație pozitivă a organului de urmărire penală și constă din mai multe obligativități specificate la art. 142-153 CPP, precum sunt și alte norme procesuale care prevăd anumite circumstanțe când poate fi dispusă constatarea tehnico-științifică sau expertiza judiciară.

La dispunerea expertizei judiciare, ordonatorul expertizei este obligat să întreprindă anumite acțiuni care oferă posibilitate bănuțului, învinuțului sau inculpatului să apere interesele sale prin metode și mijloace neinterzise de lege, aceste obligații reieșind atât din prevederile legale, cât și din practica CtEDO și a Curții Constituționale a Republicii Moldova.

Cuvinte-cheie: expertiză judiciară, măsuri speciale de investigație, organ de urmărire penală, interceptare, convorbiri telefonice, ordonanță, bănuț, învinuit.

Summary

Respecting the right to defense when ordering judicial expertise is a positive obligation of the criminal investigation body and consists of several obligations specified in art. 142 – 153 of the CPP, as well as other procedural norms that provide for certain circumstances when technical-scientific findings or judicial expertise can be ordered.

When ordering the judicial expertise, the expert's ordered is obliged to undertake certain actions that give the possibility to the suspect, the accused or the defendant to defend his interests through methods and means not prohibited by law, these obligations emerge both from the legal provisions and from the practice of the ECtHR and the Constitutional Court of Republic of Moldova.

Keywords: judicial expertise, special investigative measures, criminal investigation body, interception, telephone conversations, order, suspected accused.

Probatoriul penal reprezintă totalitatea acțiunilor a organelor competente ale statului în vederea stabilirii circumstanțelor cauzei. Expertiza judiciară, în cadrul probatoriului penal, reprezintă un procedeu probatoriu

în cadrul căruia expertul judiciar efectuează cercetări, precum și formulează concluzii cu privire la anumite circumstanțe, fapte, obiecte etc. Rezultatele acestei activități sunt materializate de expertul judiciar într-un raport de expertiză judiciară, care reprezintă un mijloc de probă în cadrul procesului penal.

Totodată, cercetării pot fi supuse, în cadrul expertizei judiciare, și mijloacele de probă dobândite în condițiile art.132⁸-132¹⁰ CPP.

În procesul examinării cauzei în faza de judecată, judecătorul, în unele cazuri, solicită, în baza cererii părților, efectuarea unor cercetări metodice cu aplicarea cunoștințelor speciale în scopul clarificării unor circumstanțe care au importanță pentru soluționarea justă a cauzei.

Actualmente, cunoștințele speciale tot mai des sunt întrebuințate de organele de drept în scopul realizării sarcinilor procesului penal, necesitatea folosirii cunoștințelor speciale în cadrul procesului penal fiind dictată în primul rând de necesitatea obiectivizării procesului probațiunii, respectarea drepturilor și obligațiilor participanților la procesul penal. În al doilea rând nivelul criminalității este destul de ridicat, modalitățile de săvârșire a actelor infracționale sunt în permanentă perfecționare, totodată, în anumite situații create în activitatea sa, organele de urmărire penală sau instanțele judecătorești nu pot să soluționeze cauza fără a recurge la cunoștințe speciale din diferite domenii.

De asemenea, nu în ultimul rând progresul tehnico-științific din ultimii ani contribuie semnificativ la prevenirea și combaterea fenomenului infracțional.

Procedura de dispunere a expertizei judiciare, ca procedeu probatoriu în cadrul procesului penal este reglementată de codul de procedură penală și de prevederile legii cu privire la expertiză judiciară și statutul expertului judiciar.

Cercetând principiile care guvernează fazele procesului penal, deducem că organul de urmărire penală are un rol activ, astfel realizează toate acțiunile necesare pentru justa soluționare a cauzei. Plecând de la prezumția de nevinovăție, sarcina probei revine celui care acuză. Instanța de judecată este doar un arbitru în acest proces, autorizând administrarea unei sau altei probe.

Faza de judecată în procesul penal este guvernată de principiul contradictorialității, funcția procesual-penală a justiției presupune examinarea nemijlocită de către instanța de judecată a probelor prezentate de părți și formularea răspunsului privitor la vinovăția sau nevinovăția inculpatului [7, p. 37].

Principiul contradictorialității este o regulă esențială a procesului

penal contemporan. Acest principiu este privit ca o condiție *sine qua non* pentru soluționarea justă a unei cauze penale, deoarece creează condiții de ordin procesual și organizațional favorabile la maximum pentru examinarea completă și sub toate aspectele a cauzei. De vreme ce drepturile omului, inclusiv ale persoanei în privința căreia se exercită actul de justiție penală, au fost recunoscute prioritare, contradictorialitatea este cea care contribuie în cel mai direct mod la protecția juridică a drepturilor omului [2, p. 52].

Se presupune că contradictorialitatea este un instrument, prin intermediul căruia circumstanțele cauzei sunt examinate complet și obiectiv. Scopul de bază a principiului contradictorialității constă în prevenirea examinării unilaterale a circumstanțelor cauzei, instanța de judecată având un rol pasiv, nu face parte nici din partea acuzării, nici din partea apărării, instanța creând doar condițiile necesare părților pentru a susține poziția sa.

În acest sens, contradictorialitatea presupune că instanțele de judecată nu administrează probele din inițiativa proprie, ci doar la cererea părților la proces.

În acest sens alin. (4) al art. 24 CPP prevede că „Părțile în procesul penal își aleg poziția, modul și mijloacele de susținere a ei de sine stătător, fiind independente de instanță, de alte organe ori persoane. Instanța de judecată acordă ajutor oricărei părți, la solicitarea acesteia, în condițiile prezentului cod, pentru administrarea probelor necesare”.

Rolul conducător, obiectiv și imparțial al instanței de judecată, obligată, potrivit art. 314 alin. (2) CPP, de a crea părților angajate în proces condițiile necesare pentru cercetarea multilaterală și în deplină măsură a circumstanțelor cauzei, astfel, legiuitorul prevăzând confruntarea de opinii și argumente legate de soluția ce urmează a fi dată în cauză.

Judecătorul, apreciind circumstanțele cauzei, nu trebuie să se refere la verosimilitatea lor. El trebuie să aprecieze veridicitatea acestora reieșind din probele anexate. Nicio hotărâre judecătorească în cauze penale nu se poate baza pe presupuneri. Toate dubiile în probarea învinuirii care nu pot fi înlăturate, în condițiile legii procesual-penale, se interpretează în favoarea celui bănuțului, învinuitului, inculpatului (art. 8 CPP).

Părțile în procesul penal sunt libere și pot să-și aleagă poziția, modul și mijloacele de susținere a ei. Instanța de judecată nefiind organ care ar avea obligația descoperirii infracțiunii, demascării infractorului și acumulării probelor pentru dovedirea vinovăției, nu se poate manifesta nici într-un mod în favoarea sau defavoarea uneia dintre părțile în proces.

Unicul interes promovat de instanță este interesul legii. La necesitate,

fiindu-i solicitat printr-o cerere ori demers, instanța va fi obligată să acorde ajutor oricărei dintre părți la administrarea probelor necesare [7, p. 58].

Părțile la proces printr-o cerere pot solicita de la instanța de judecată administrarea probelor noi, instanța examinând cererea poate să accepte sau să respingă cererea înaintată de părți.

Respingerea cererii nu reprezintă o încălcare esențială a drepturilor și libertăților fundamentale ale părților la proces, încheierea instanței de judecată trebuie să fie una argumentată. Argumentarea încheierii va confirma faptul că părțile la proces au fost auzite și temeiurile invocate au fost examinate de către instanța de judecată.

Cu privire la dispunerea expertizei în cadrul procesului penal s-a expus Curtea Europeană a Drepturilor Omului, care în cauza Brandstetter c. Austriei [1] a menționat precum că „Instanța de judecată în baza cererii părții apărării nu este obligată să dispună efectuarea unei expertize suplimentare, repetate sau să desemneze un alt expert pentru efectuarea expertizei judiciare în cazul în care raportul de expertiză primară susține cele expuse de partea acuzării. Astfel, procesul echitabil nu se referă doar la acceptarea cererilor înaintate de către părți, însă refuzul la cererile înaintate trebuie să fie întemeiat și argumentat”.

În norma procesuală criticată, este utilizat termenul „Verificarea înregistrării interceptărilor”, dar nu și administrare acestora. Definiția termenului „verificare” a expus-o autorul Ig. Dolea, care afirmă că verificarea probelor se include în obligațiile atât ale organului de urmărire penală, cât și ale instanței de judecată. În acest sens, instanța de judecată este obligată de a verifica totalitatea de probe propuse de către părți, în vederea constatării admisibilității, pertinentei, concludenței și utilității [5, p. 347].

Verificarea probelor este o activitate a organului de urmărire penală, a procurorului și instanței privind constatarea veridicității probei sub aspectul corespunderii datelor de fapt care se conțin în probă. Verificarea constă în analiza probelor strânse, coroborarea lor cu alte probe, strângerea de noi probe și verificarea sursei de proveniență. Verificarea probelor poate avea loc doar prin aplicarea procedeele probatorii prevăzute de cod și se efectuează la toate fazele procesului penal [5, p. 347].

În cadrul cercetării judecătorești, instanța de judecată va cerceta toate probele prezentate de către părți la proces. Însă, datorită rolului său pasiv, instanța de judecată nu este în drept din oficiu să dispună efectuarea expertizei judiciare, sau să se expună anticipat asupra admisibilității asupra raportului de expertiză judiciară efectuat în faza de urmărire penală.

În acest sens, ne vom referi la încheierea emisă de Judecătoria Chișinău, cu sediul la Buiucani cu privire la cererea de recuzare a judecătorului care după retragerea în camera de deliberare în vederea pronunțării sentinței a reluat cercetarea judecătorească, expunându-se asupra încălcării procedurii de dispunere a expertizei judiciare, ce a fost dispusă și realizată până la începerea urmăririi penale. În acest caz, judecătorul a pus în discuție din oficiu oportunitatea efectuării expertizei repetate pe motivul viciilor de procedură care a afectat raportul expertizei primare, expunându-se anticipat asupra admisibilității acestui mijloc de probă, calificându-l lipsit de valoare probantă [6].

Conform prevederilor Codului de procedură penală, „În cadrul cercetării judecătorești, fiecare parte la proces este în drept să înainteze cererea de solicitare a efectuării expertizei judiciare. Cererea de solicitare privind efectuarea expertizei judiciare se formulează în scris, cu indicarea faptelor și împrejurărilor supuse constatării și a obiectelor, materialelor care trebuie investigate de expert” [3].

Cererile formulate vor fi argumentate, iar dacă se solicită administrarea unor probe noi, se vor indica faptele și circumstanțele ce urmează a fi dovedite, mijloacele prin care pot fi administrate aceste probe, locul unde se află acestea, iar în privința experților se va indica identitatea și adresa lor în cazul în care partea nu poate asigura prezența lor în instanța de judecată [3].

Cu privire la obligativitatea de a examina cererile sau demersurile depuse de către părți la proces s-a expus și Colegiul penal al CSJ, care a reiterat că instanța de apel nu s-a expus asupra demersului, astfel admitând la caz eroarea prevăzută la art. 427 alin. (1) pct. 6) CPP.

Or, potrivit procesului-verbal al ședinței de judecată din instanța de apel, din datele de 25 iunie 2019, 17 septembrie 2019 și 08 octombrie 2019, nu se atestă o expunere sau o soluționare a demersului apărării asupra căruia instanța de apel urma să se expună motivat, după caz admiterea sau respingerea acestuia, respectând principiul contradictorialității [4].

Așadar, încălcarea procedurii de examinare a demersului înaintat de către apărare a constituit motivul de casare a deciziei instanței de apel.

În cadrul procesului penal, rolul central îi revine instanței judecătorești, care va cerceta și va aprecia probele prezentate de către părți. Pe lângă cercetarea probelor prezentate, instanța poate purcede la administrarea probelor noi sau verificarea celor prezentate, doar cu o condiție: să fie realizată doar la inițiativa părților la proces. Art. 132¹¹ CPP, oferă posibilitatea părților de a dispune efectuarea expertizei judiciare din oficiu în scopul ve-

rificării mijloacelor de probă prezentate.

Însă, în opinia noastră, realizarea unei astfel de acțiuni ar aduce la încălcarea principiului contradictorialității judecării cauzei și va favoriza o parte în proces.

Referințe bibliografice

1. Cauza Brandstetter c. Austriei. Hotărârea din data de 27 august 1991. Par. 46. Disponibil: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-57683> (accesat la 20.10.2022).
2. Cebotari O., Nastas A. *Principiul contradictorialității și egalității armelor în cadrul procesului penal*. În: Revista Institutului Național de Justiție. p. 52-61. ISSN 1857-2405.
3. Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Nr. 122 din data de 14 martie 2003. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 2003, nr. 104-110.
4. Decizia Colegiului Penal al CSJ din data de 17.11.2020. Dosarul nr. 1ra-759/2020. Pct. 8 Disponibil: http://jurisprudenta.csj.md/search_col_penal.php?id=17422 (accesat la 20.10.2022).
5. Dolea Ig. *Cod de procedură penală. Comentariu aplicativ*. Ediția II. Chișinău: „Cartea Juridică”, 2020. 1408 p. ISBN 978-9975-3418-0-6.
6. Încheierea din data de 17.02.2020 (dosarul nr. 1-154/18) emisă de Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani.
7. Poalelungi M., Dolea Ig., Gurschi C. ș.a. *Manualul judecătorului pe cauze penale*. Chișinău: „Tipografia Centrală”. 1192 p. ISBN 978-9975-53-231-0.